KOKOn tuplakäsitteet ja ohjaustermi/päätermi-ristiriidat (28.2.2017)

Oheiset taulukot toimivat ennakkomateriaalina 28.2.2017 järjestettyyn KOKO-työpajaan (KOKO-työpaja #5). Taulukot edustavat tilannetta helmikuussa 2017. Jokaisella KOKOon kuuluvalla ontologialla on oma taulukkonsa, jossa on kaksi listausta eri välilehtinä, ensimmäinen välilehti listaa ns. tuplakäsitteet, toinen välilehti ohjaustermi/päätermi-ristiriidat (altLabel/prefLabel). Taulukoita voi selata suoraan Google Sheetsissä tai ladata sieltä haluamassaan muodossa omalle koneelleen (File Download Excel, OpenDocument, yms). Taulukot eivät päivity automaattisesti, mutta tarpeen tullen voimme tehdä niihin päivitysajon. Ohjeet taulukoiden tulkintaan löytyvät tämän sivun alaosasta. Taulukot kunkin ontologian osalta löytyvät alla olevista linkeistä:

- AFO - Luonnonvara- ja ympäristöontologia
- JUHO - Julkishallinnon ontologia
- JUPO - Julkisen hallinnon palveluontologia
- KAUNO - fiktiivisen aineiston ontologia
- KITO - Kirjallisuudentutkimuksen ontologia
- KULO - Kulttuurien tutkimuksen ontologia
- LIITO - Liiketoimintaontologia
- MAO/TAO - Museoalan ja taideteollisuusalan ontologia
- MERO - Merenkulkualan ontologia
- MUSO - Musiikin ontologia
- TERO - Terveyden ja hyvinvoinnin ontologia
- TSR-ontologia
- VALO - Valokuvausalan ontologia
- YSO - Yleinen suomalainen ontologia

Sama suositeltava termi, eri yläkäsite (tuplakäsitteet)

Kussakin taulukossa on lueteltu asianomaisessa erikoisontologiassa olevat käsitteet, joiden suositellulle termille (prefLabel) löytyy tarkka vastine (ns. tuplakäsite) jostain muusta KOKOon kuuluvasta ontologiasta, mutta käsitteiden yläkäsitesuhteissa on ero. Käsitteet eivät tästä syystä ole yhdistyneet KOKOssa yhdeksi käsitteeksi.

Osa taulukossa listatuista käsitteistä on todennäköisesti sellaisia, joilla on aidosti eri merkitys eri ontologioissa, vaikka termi on sama. Näiden kohdalla voidaan miettiä, voidaanko termiä tarkentaa jollain tavalla. Osa käsitteistä on kuitenkin todennäköisesti sellaisia, joissa kyse on pikemminkin näkökulmaerosta hierarkisoinnissa kuin mistään kriittisestä merkityserosta. Tällaisten käsitteiden osalta olisi hyvä tutkia, voitaisiinko ne yhdistää KOKOssa. Parhaiten yhdistäminen onnistuu, mikäli käsitteiden yläkäsitesuhde yhdenmukaistetaan.

KOKO-työpajassa keskusteltiin siitä, miten tämä yhdenmukaistaminen voidaan tehdä: voidaanko esim. määrittää toimintaperiaatteita sille, mikä ontologia missäkin tapauksessa muokkaa omaa käsitettään yhdenmukaiseksi. Myös YSOon on mahdollista tehdä muutoksia tai lisäyksiä, mikäli ristiriita on erikoisontologian ja YSOn välinen.

Taulukon kenttä C ilmoittaa, missä ontologiassa tuplakäsite on. Mikäli tuplia on useammassa kuin yhdessä ontologiassa, saa jokainen näistä käsitteistä oman rivinsä. Kenttä D sisältää pilkulla erotettuna oman ontologian yläkäsitesuhteet, joita ei löydy toisesta ontologiasta. Jos oman ontologian yläkäsitteet löytyvät kaikki toisesta ontologiasta, jää kenttä tyhjäksi. Kenttä E sisältää vastaavan listauksen toisen ontologian yläkäsitesuhteista, joita ei löydy omasta ontologiasta. Myös kenttä E jää tyhjäksi, jos toisen ontologian kaikki yläkäsitesuhteet löytyvät omasta ontologiasta.

altLabel/prefLabel -ristiriidat - yhden käsitteen ohjaustermi on toisen suositeltava termi

Näissä listauksissa on lueteltu tapaukset, joissa erikoisontologian käsitteen ohjaustermi (altLabel) on jossain toisessa KOKOon kuuluvassa ontologiassa toisen käsitteen suositeltuna terminä (prefLabel). Taulukon A-kentässä on erikoisontologian ohjaustermi, joka aiheuttaa ristiriidan. B-kentässä näkyy se suositeltu termi, johon A-kentän ohjaustermi viittaa (A- ja B-kentän termit liittyvät siis samaan erikoisontologiakäsitteeseen). C-kentässä ilmoitetaan se ontologia, jossa A-kentän ohjaustermi on jonkin käsitteen suositeltu termi.

Ontologioiden välisiä ohjaustermi/suositeltu termi –ristiriitoja olisi hyvä välttää. Usein taustana näissä on se, että yhteen ontologiaan on valittu useita käsitteitä ja toiseen vain yksi, jonka yhteyteen vastaavat termit on lisätty ohjaustermeiksi. Haaveena olisi saada harmonisoitua KOKO-ontologia näiden osalta. Työpajassa on tarkoitus keskustella siitä, millä periaatteella harmonisointia voidaan tehdä: voidaanko esim. ongelmatapauksia tyypitellä ja määrittää, mikä ontologia missäkin tapauksessa tekee tarvittavan muokkauksen. Myös YSOon on mahdollista tehdä tarpeen tullen muutoksia ja lisäyksiä.